

tartozik s az üvegyipar minden ágát felöleli. Szakiskolái igen nagy mértékben befolyanak iparának folytonos fejlődésére. Egyes, előtünk nem is ismert ágai az üvegyiparnak, mint a sajtolt utánzott drágakövek készítése, a fényűzési cikkek legkülönbözőbb fajai, az üveggombok és gyöngyök készítése s az ezekhez szükséges üvegrudak előállítására, a kész üvegtárgyak finomítása egész vidékeket foglalkoztat; sok helyt, így Gabloncz vidékén igen nagy mértékben kifejlett háziipart képez. S itt nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy Ausztria hasonló ipari czélokra az 1885-iki évben 1.474,000 forintot vett fel költségvetésébe.

Ezen számadatok után összehasonlítást tehetünk a külföld és hazánk üvegyipara között:

Magyarországnak ez idő szerint 40 működésben levő üveghutája van s ezekben körülbelül 3000 munkást foglalkoztat. Évi gyártmánya az 1874. évben 1.500,000 forint volt, s ha az olvasztó-kemenczék száma is bevezessük számadásaink közé, úgy nálunk egy kemenczével az 1874. évben átlag 20,000 frt árú üveget állítottak elő. Kivitetett tőlünk déli Oroszországba 20,000 frt, s a Duna mentén lévő országokba valami 150,000 forint értékű üveg.

Meg kell itt egyszersmind azt is jegyezni, hogy egyes üvegyiparágak, melyek eddig nálunk egyáltalában nem voltak, lassanként kezdenek honosakká lenni; így az üvegfestészet, melyet nagy kitarással *K r a t z m a n E d e* honosított meg Budapesten, valamint az üvegcsiszolás és köszörülés. És valószínű, hogy *T r e f o r t* buzgó miniszterünk pártfogása mellett nemsokára egy annyira nélkülözött taneszközkészítő-műhely is létrejön, hol üvegből készíthető kémiai és fizikai eszközeinket bármikor megrendelhetjük s ebben sem fogunk a külföldre szorulni.

DR. KISS KÁROLY.

XXIX. KÉT DIVATOS MÉREG.

A MORFIUM ÉS AZ ÉTHER.

(Befejezés.)

Nevezetes dolog, hogy 100 morfinomán között 51 van olyan, kinek foglalkozása az orvosi szakmával rokon: maguk orvosok, orvosnövendékek, beteg-ápolók, apácák. Ez a tény magyarázatát leli azon könnyűségben, melylyel ezek a morfiom-befecskendezéshez szükséges készülékekhez hozzáférhetnek.

Mégis nagyon kellemes lehet hát e méreg hatása alatt élni, hogy ennek

kedveért annyira kiteszik magukat az emberek a legnagyobb veszedelemnek! Erre azt mondom, hogy nem; legalább eleinte nem. Evvel a bűnnel is úgy áll a dolog, mint mással; a kezdete kínos. Ki ne emlékeznék arra, milyen keserű volt az első szivarja? Melyik iszákos ne undorodott volna az első pohár abszint ivásakor, a ki azóta Lám, uraim! a morfiommal épen így áll a dolog; az

első befecskendezések szenvedéssel járnak; a szúrás fájdalmas; gyakran roszszullét, hányás áll be, és ez még szerencse, mert sokakat meggyógyít.

A megszokás azonban — azt is meg kell vallani — elég gyorsan következik be, és a *mithridatizmus* érvényesül: a mérgek kellemetlen hatásai gyengülnek, végre egészen eltűnnek, és ekkor a morfiumnak a testbe bejutása jóformán azonnal némi határozatlan, de általános, kellemes érzetet kelt, bizonyos megsemmisülést hoz létre, melyben a külvilág valóságai boldogságos álmodozásnak engedve helyet eltűnnek, miután eleintén a szellem némi időre élénkebb és élesebb lett. Hasonló állapot ez ahhoz, melyet kellemes beszédű, szellemes emberen, nem mértéktelenül élvezett jó bor idéz elő. A testi és szellemi fájdalom eltűnik, a gondok eloszlanak.

»Ismerik önök — mondja Ball — Hamlet híres monológját, és ennek azon részletét, melyben a herczeg felkiált, hogy ha vissza nem rettenteni az ismeretlen, senki se habozna elvetni magától az élet gondjait, egy éles tör elegendő lévén arra, hogy nyugalmat leljünk. Lám, S h a k e s p e a r e ez éles törét, e szabadító szert a P r a v a z-féle fecskendőben bírjuk. Egy tűszúrással száműzhetjük a lélek fájdalmait, az emberek és a sors igazságtalanságainak kínos érzetét; csodálkozhatunk-e hát e bámulatos mérgek ellenélhatatlan hatalma fölött?»

Szerencsétlenségre azonban, mint már említém, a morfium hasonló az ópiumhoz; szünet nélkül nagyobbítani kell az adagokat, vagy hatásuk vész. Napjában egy centigrammal kezdi az ember, majd két—háromszorosát stb. kell venni, hogy hatása legyen. Néhány hét, legfőlebb 3—4 hó és a morfínománia meg van alapítva . . . többé nincs mentesség! Ekkor aztán minduntalan kell a mérget alkalmazni, különben a jólét érzetét a legkínosabb fájdalmak váltják fel. Ezt elkerülendő, most már a szegény mániásnak mindig magával kell hordania a fencskendőt és a mérget. Séta közben, ha a szenvedély vagy a roszul-

lét megtámadja, egyszerre csak megáll, visszahúzódik valami rejtekhelyre, vagy gyorsan kocsiába száll, hogy befecskendezéseit végezhesse.

Hány nagyvilági hölgy tűnik el előadás közben hirtelen páholyának hátterében; érzi a bágyadtságot, szellemének eltompulását; beszéde zavarttá válik; morfiumot kell vennie.

Egy államférfiú, hatalmas európai állam minisztere, mindannyiszor kénytelen magával hordani morfium-készletét, valahányszor tanácskozásban részt kell vennie, mert, ha beszélnie kell, előbb mindig befecskendezést alkalmaz.

Egy nagyon keresett orvos, ki elég boldogtalanul hozzászokott a morfiumoláshoz, rendelő napjain kénytelen a legnagyobb elővigyázattal élni, különben betegei szenvedéseinek hallatára sirva fakad, mi a betegekre nézve se vigasztaló, se bátorító nem lehet.

Egy morfínomán, ki hosszabb időn át volt kezeim alatt, és kit titkárommá tettem, valahányszor valami írni vagy olvasni valót kapott, hamar néhány centigramm morfiumot alkalmazott magán.

Ezen betegség által a társadalom minden rétegei, még az alsók is, megvannak támadva. Tudok egy kórházi osztályt, melybe egy időben magam is be voltam osztva, és hol, a főnök tudtán kívül, szokásba jött volt a legcsekélyebb fájdalmakat azonnal morfium-befecskendezéssel csillapítani. Én magam egy véletlen által jöttem ennek a nyomára, és nem bírtam másképp kiirtani ezen szánalmas szokást, mint hogy állhatatosan és kérlelhetetlenül ellene álltam a könyörgeéseknek, a már nagyobb mértékben megtámadott betegeket pedig eltávolítottam.

És, hogy teljesen más világból vegyek egy példát, ki ne emlékeznék azon szegény herczegnőre, ki 25 éves korában nyomorultán vészett el, mert bánatának és szenvedett jogtalanságoknak feledését a morfiumban kereste.

De mintsem tovább fessem képét azon állapotnak, melybe a morfínománok jutnak, inkább néhány megfigyelé-

semet fogom közölni, melyek azt fogják mutatni, mennyire lehet a visszaélést vinni, és a szellemi romlás milyen foka sújtja azokat, kik azt elkövetik.

Egy, a párisi városházán alkalmazott hivatalnokot 1869-ben valami nehezen meghatározható fájdalom támadott meg, mely azonban alighanem a belső szervek idegbántalma, tán közönséges gyomorgörcs lehetett; orvosa, fájdalmainak csillapítására, néhány morfium-befecskendezést rendelt neki a gyomortájra. A beteg hozzászokott azokat maga alkalmazni, és csakhamar vissza is élt az orvossággal. Mikor én vele megismerkedtem, akkor már napjában 35 befecskendezést használt, egyenként 10 centigramm sósavas morfiummal, összesen tehát 3 gramm 50 centigrammot használt fel naponként. Tíz centigramm azonban halálos adag, mely rögtön megölné azt, ki azt előszörre venné be. A 3 és fél gramm morfium 150 gramm folyadékban volt feloldva, úgy hogy a boldogtalan ember temérdek folyadékot szoritott be a bőre alá, mi ökölnagyságú puffadásokat eredményezett. Hogy elkerülje a számos szúrást, melylyel a méreg-orvosságnak ily nagymértékű alkalmazása járt volna, óriási fecskendőt használt. A költség, melybe C.-nek ez naponként került, oly nagy volt, hogy kis vagyonát rövid idő alatt teljesen felemésztette, minthogy összes fizetése nem volt rá elegendő; ugyanis a morfiumnak gyógyszerári ára 2 frank egy grammnyi oldat után, és így mintegy 3000 frankba került az a másfél kilogramm, a mennyit ez a szerencsétlen egy év alatt elfogyasztott. Fizetése azonban csak 1200 frank volt. Mídon tehát már csak erre egymagára volt szorulva, nem maradt neki más hátra, mint magát felvétenni a »Hôtel-Dieu«-be, hol egy kis külön szobát kapott. Képzettségére és főképp gyönyörű írása itt segítségére volt, a mennyiben az orvosok és tanulók másoló és javító munkákat juttattak neki, miáltal nyomorán egy keveset segíthetett. Ekkor és itt dolgozott egy éven át az én számomra is. Asz-

talán mindig ott volt a morfium és a Pravaz-féle fecskendő; írása közben az ember egyszerre csak nyugtalankodni láthatta; ekkor hirtelen szúrást ejtett magán és megkönnyebülve folytatta munkáját, de csak egy vagy két óra hosszúság; akkor újra kellett ismételni.

Beláthatják uraim, hogy ilyen bánásmód mellett e szerencsétlennek teste merő seb volt. Ez eset pedig nem kivételes. Ellenkezőleg, a legtöbb morfinománnal áll így, és sokaknál különös kiütések vagy orbáncz fejlődése a bajt még súlyosbítja. Ha semmi egyébnek, már a hiúságnak magának is vissza kellene tartania az embert a vészes lejtőről, mert nem egy könnyen tudok visszaszítatni látványt, mint a dagánatok és sebhelyek, melyeket a morfinománok oly gondosan takargatnak.

Ily szerencsétlennek a teste némelykor iszonyú látványt tár elénk; szúrás szúrás hátán egymásba olvad; gyuladást, majd genyedéseket okozva, sebhelyeket és keményedéseket hagyva hátra, úgy hogy a bőrük sokkal inkább kígyó, mint ember bőréhez hasonló.

De térjünk vissza C. ismerősömhöz. Megtörtént némelykor, hogy a gyógyszerártárból a mérget nem kapta meg elég gyorsan. Ilyenkor, ha soká tartott a késelem, vizsgálhattam rajta azon iszonyúan kínos állapotot, melyet a már megszokott morfium nélkülözése okoz. Szemei elhomályosodtak, elfátyolozódtak, a szellemi eltoppltság egy nemébe esett, kezei reszkettek, munkára képtelen volt. Ha felemelkedett, ingadozott; tapogatózva járt mint a sötétben; botlott, mindenbe beleütközött. Egyetlen gondolata, mire még képes volt, a morfium felé irányult. Olyan volt, mint a szenvedélyes dohányzók, kik jó ebéd után egészen ostobákká válnak, míg a megszokott dohányzással fel nem élesztik magukat.

A morfium-élvező, ha hiányzik neki a mérge, olyan, mint a dohányzó, ha nincs szivarja, mint az iszákos, ki nélkülözi a szeszt; többé nem ő maga az!

Némelykor azonban a morfium el-

maradása C.-t nem ejtette szomorúságba és levertségbe. Ellenkezőleg veszekedő lett, kiállhatatlanul mérges, hasonló a konstantinápolyi thériakosakhoz, midőn valami véletlen megvonja tőlük az ópiumot.

Ha kísérletezés céljából, a morfium megérkeztét még továbbra is késleltetem, a szegény némelykor hallucinációkba esett; villámokat látott ciklázni; elaludni nem bírt; izgatottsága oly nagy lett, hogy elindult bolyongani; minden lépésnél megbotlott, de tovább botorkázott; nyugta nem volt. Ilyenkor azt mondá, úgy fájdalmakat érez, mintha elektromos ütéseket szenvedne, vagy némelykor lábait nem érezte többé, és úgy tetszett neki, mintha a levegőben úsznék; a legcsekélyebb zajtól megrémült, reszketni kezdett; ha nem lett volna a kórházban mintegy bezárva, és ilyenkor kiment volna az utcára, elképzelhetik, mily veszedelemnek lett volna ott kitéve.

De ez iszonyú kínok közben végre megérkezik az áldott üveg; a beteg möhön nekiesik; a mi testi lelki ereje még megmaradt, azt a szúrás ejtésére összpontosítja, véghez viszi és — öt percz mulva újra a régi szeretetreméltó, szíves, dolgos ember, milyennek mindenki ismeri; dolgához lát és a legjobban végzi.

Öt éve, hogy megszüntem C. úrral dolgoztatni; boldogtalan mániája annyira fejlődött, hogy a gyógyíthatatlanok kórházába kellett magát felvétetnie, a hol napjait be is fogja végezni, mivel gyógyítására fordított minden kísérlet kudarczot vallott.

Midőn oly hosszasan tárgyaltam ezen esetet, ezt azért tettem, hogy vele, mely valóban tipikus, megmutassam, milyen állapotba jut az szerencsétlen, ki a morfium uralmának aláveti magát. Hisz azt be fogják látni, hogy egyszer azon helyzetben, hogy egy befecskendezés megszünteti az iszonyú állapotot, a halálkínokat, miket a morfium nélkülözése okoz, senki sem fog habozni, nem fog késni; és így észrevétlenül érkezik el a legvésebb visszaélésig.

Ime egy másik betegnek az esete. Dr. L. — beszél Zambaco — kórházi orvos volt; tanuló korában sokáig lakott Bécsben, és itt mértéktelen dohányzásnak és sörivásnak adta magát; ennek következtében fájdalmas gyomorgörcsben kezdett szenvedni, mi ellen morfium-befecskendezéseket használt a gyomor tájára. De minthogy a fájdalom, mely a befecskendezésre azonnal megszűnt, másnap rendszeren visszatért, az orvos hozzászokott, minden étkezés előtt a morfiumot használni. — Külső látszatra az egészsége javulást mutatott; de hogy ezen látszólagos javulást fentarhassa, kénytelen volt a boldogtalan a méreg adagait mindig-mindig nagyobbítani, míg végre napjában 10 centigramm sósavas morfiumot vett be.

E pontra érve, már soványodni kezdett; szemei beestek, pupillái összehúzódtak, arca földes színt öltött, kedélyhangulata komorrá vált. Némelykor órahosszat szótlannul maradt, a szellemi tevékenység minden jele nélkül, kialudt tekintettel. Testileg ép oly hanyag lett, mint szellemileg; gyakran a nap legnagyobb részén át fekvé maradt. Étvágya fogyott; a családi étkezéstől irtózott; nem evett, csak salátát, savanyú ízű gyümölcsöt és egy kevés tejet.

Egy társa, ki állapota felett aggódott, feleségéhez intézett kérdéseire megtudta, hogy az orvos életének egyetlen célja már csak a morfium-befecskendezés volt, és hogy reggel, délben, este, minden étkezésnél, röviden mondva, mérték és határ nélkül mindig csak a szünetlenül magával hordott üvegből merített. Mikor őt magát kérdezték, a boldogtalan maga is megvallotta, egyúttal kijelentve, hogy lehetetlen már monomániájától szabadulnia.

Ha a befecskendezés órája közelgett, mondá ő maga, egész testén visketést érzett, kimerültnék, általános fáradtságtól elnyomatva érezte magát; szívdobogást, fülzúgást kapott. Ha szenvedélyének kielégítésében valami megakadályozta, dühös lett; örvöngött; egy-

szer annyira ment, hogy nejét és gyermekeit ütötte verte.

Mikor azonban a befecskendezés megtörténik, minden megváltozik; az orvos újra szeretetreméltó, jókedvű, kellemesen társalgó, de — csak néhány perczre; rövid idő múlva az adagot meg kell újítani, vagy az előbbi szánandó állapot megint beáll.

Egy ízben a szerencsétlen ember egy befecskendezést tett magának, mely már minden határon túl ment; megmérgezte magát, közel volt a halálhoz. Zambaco, ki őt gyógyította, könyörgött neki, hogy hagyjon fel végzetes szokásával. Az orvos megesküdött rá, hogy már régóta nem használja többé a morfiomot; hazudott, mint minden morfinómán; a hazugságot rábizonyítani, nem is volt nehéz; éjjeli szekrényének fiókjában több Pravaz-féle fecskendő és 10 gramm mérég volt akkor is. Társának lelkére bészélése annyira hatott rá, hogy könyekre fakadva, esküt tett, hogy felhagy ez iszonyú szenvedélylyel, mely a halál vagy az örütség felé ragadja. Hatodnapra újra túlságos befecskendezést alkalmazott, és meghalt.

Láthatják, uraim, ezen példából, hogy a morfiommal való visszaélés nemcsak a testet rontja meg, hanem a lelket is; megmérgezi benne a jobb érzéseket. Orvosunk, művelt, tudós, kiváló ember, hazudott, mint egy csínt elkövető iskolás gyermek, és verte feleségét meg gyermekeit, akár egy közönséges iszákos.

De vannak esetek, melyekben a lelki romlás még nagyobb. Nagyon gyakori a tolvaj és gyilkos morfinómán, ki mintegy testvére azon ópium-szívóknak, kik Shang-hai utczáin átfutva, útközban mindenkit leütnek.

1882-ben egy hölgyet, fogorvos nejét tartóztattak le, midőn a »Magasins du Louvre«-ban csipkét lopott. Vallatva, minden legcsekélyebb szégyen vagy csak zavar nélkül beszélé el vétségének elkövetését; megvallá, hogy már néhány év óta morfiomot vett férje készletéből, és hogy most már napjában 1 grammot

fogyaszt belőle. Már annyira elbutult volt, hogy lopása alkalmával semmiféle elővigyázattal nem élt.

Egy másik esetben egy fehérenemű kereskedésben alkalmazott párisi nő gazdájától csipkéket lopott. Midőn le tartóztatták, a vizsgálat kiderítette, hogy a lopott holmik árából *laudaniumot* szokott venni, még pedig liter számra. Napjában 50 grammot szedett belőle, és egy év alatt 1200 frankot költött rá.

Még egy más, igen jellemző eset nem rég egész Párist izgalomba hozta. Az újságok közölték a hírt, hogy egy, a legelőkelőbb körökhöz tartozó hölgyet a »Magasins de la Ville de Saint-Denis«-ben elkövetett lopáson rajtakapva, elfogtak. Bevásárlásokat tett 120 franknyi összegig, és míg a segéd a vásárolt finom holmikát összecsomagolá, ő tárczájával kezében, mint a ki fizetni indul, a pénztárhoz ment; ott azonban fizetés helyett azt az utasítást adá, hogy a vásárolt holmit küldjék el lakására; azonban lakást is meg nevet is hamisat mondott. Azután visszatért a segédhez, mint ha fizetett volna, és a csomagot magához véve, távozott. Néhány napra rá visszajött az üzletbe, magával hozva az elvitt holmikát is, melyekért, mivel azok nincsenek tetszésére, pénzt kívánta vissza. De — megismerték, letartóztatták és átszolgáltatták a rendőrségnek.

Ez lopott, hogy morfiomot vásárolhasson.

Egy más eset! Egy nemes családból származó fiatal leány kora árvaságra jutván, kolostorban neveltetett, hol, mint mondá, nagyon boldogtalan volt. Húsz éves korában gyámja házába jött, és nem sokára saját választása szerint és igen jól, férjhez ment. De a fiatal nő annyira ideges volt, hogy a legkisebb ellenkezés őt olyan állapotba hozta, melyben több ízben is be kellett zárni. 1859-ben orvosa az őt kínozó idegbántalom ellen sósavas morfiomot kezdett alkalmazni, és a fájdalom pillanat alatt megszűnt. Egészen elragadtatva ezen felfedezéstől, egy Pravaz-féle fecskendőt szerzett, hamis rendelvényeket írt maga magának, és

mohón, telhetetlenül kezdte a befecskendezéseket alkalmazni.

Hat hó mulva már naponkénti 40 centigrammnyi adagig jutott el. Hogy ennek a költségét fedezze, kezdte férje könyvtárából a könyveket, meg háztartásának ezüstneműiből a nem minden nap használtakat eladogatni; daczára ennek pénzzavarban volt; de talált egy igen előzékeny gyógyszerészre, ki hitelt nyújtott neki, úgy hogy 1881. május 29-től kezdve 1882. október 27-ig 3475, egyenként 20 centigrammos adag sósavas morfiumot szolgáltatott ki neki, mi 1600 frankra rúgott, és összesen 70 ezer bőr alatti befecskendezést adott 1 centigrammjával.

A hitel csábítására ifjú hölgyünk eszeveszetten folytatta vészes pályáját; egyszer azonban a gyógyszerész a számlájának kiegyenlítését követelve, avval fenyegetődött, hogy mindent felfedez a férjnek. A szegény asszony kölcsön vett egy barátjától 200 frankot, de a kérlelhetetlen hitelező az egész összeget követelte; ekkor a boldogtalan — lopott.

Állapotát le sem írom; ugyanaz volt az, mi minden morfiumosé; elsoványodás, az étvágy hiánya, tompa butaság és őrjöngő düh váltakozása. Míg ügyében folyt a vizsgálat, újra elment lopni, a midőn a »Magasins du Louvre«-ban tetten kapták.

Mint beszámíthatatlan szabadon bocsátva, visszatért otthonába. Egy keveset leszállította a morfium-adagokat, de a helyett most inni kezdett. Egy szép napon férje iszonyú borszámlát fedezett fel egy szomszéd borkereskedőnél. Végre kórházba kellett adni, hol mesterségesen kell etetni; az örültség egy nemében tengeti életét.

E szomorú esetnek azonban utójátéka is van, mely legalább kiengeszteli a megsértett erkölcsi érzést. A gyógyszerészt, ki orvosi rendelvény nélkül 70 ezer adag morfiumot szolgáltatott volt ki, elítélték 8 napi fogságra, 1000 frank pénzbírságra, és 2000 frank kártérítésre, nem tekintve azt, a mit a férj valamikor még követelhet tőle, ha neje-

nek állapota további költségeket okozand neki.

A közönség tapsolt, bár még mindig gyengének találta a törvényszék ítéletét.

A tolvajok után nézzünk egy gyilkost. Csak néhány hónapja még, hogy Londonban felakasztottak egy orvost, Dr. Lamson-t, ki sógorát megmérgezte. Dr. Lamson, mondja Ball, küllöncz volt, ki minden betegséget bőr alatti befecskendezésekkel akart gyógyítani, míg végül örültnek nézte a világot, és betegek elhagyták. De volt egy igen gazdag sógora; ehhez megy egy szép napon, pilulákat mutat neki, és rábeszéli, hogy egyet nyeljen el. Tíz perc mulva a fiatal ember halott volt; a pilula nagy adag *aconitumot* tartalmazott.

Lamson Párisba menekült. De megtudva, hogy a rendőrség nyomozza, visszatér Londonba, és feljeleníti magát. Fogságra vetik; büntetését bevallja; elítélik és kivégzik. Lamson morfiummá volt, még pedig első fajtájú; erre támaszkodott is védője, megkegyelmezést iparkodván részére nyerni, de nem sikerült neki sem a jury sem a királyné előtt.

Mielőtt most áttérnék arra, hogyan kell a morfiummákkal bánni, és mit lehet megtérítésekre megkísérteni, néhány szóval még akarnék meg előbb emlékezni hozzájuk teljesen hasonló más rendbeli eltévedtekről, kikre ugyanazon mérték alkalmazandó. Az étherománokat értem.

Étherománna az ember ugyanazon okokból válhat, a melyekből morfiummá lesz: valamely fájdalmat megszüntetni akarván, vagy pedig élvezetet találván azon bizonyos fél-részegségben, melyben az ember elfelejti bánatát, aggodalmait, gondjait.

Meg vagyok győződve, hogy ismerőseik körében bizonyára önök is tudnak olyanokról, kik a legcsekélyebb fájdalomnál étherrel áztatott zsebkendőt tartva orruk alá, élvezettel szívják e bódító szert. Ezek ép úgy az étherománia útján vannak, mint a morfiummá útján van az, ki egy kis haszontalan ideges

fájdalom miatt azonnal a morfium-szűrőházhoz folyamodik.

Azt azonban meg kell vallani, hogy itt a veszély valamivel csekélyebb, és sokkal többen térnek is magukba.

Az éther-belehelés elején az ember kellemes frisseséget érez arcán és a lélekző szervekben, majd a látás kissé zavarodik, a fül zúg, szédelés féle fogja el az embert, miben azonban semmiféle kellemetlen nincs; vidám, kedves szellemi képzetek támadnak, némi hallucinációk keletkeznek, melyek azonban általában kellemesek. Ilyenkor nem kell az adagot nagyobbitani, mert különben túlságos izgatottság, azon túl pedig teljesen öntudatlan állapot, azon mesterseges, mély álom következne, melyet műtétek alkalmával szoktak előidézni. Azok, kik étherizálják magukat, ezt jól tudják, és azért gazdálkodnak is a méreggel, hogy az élv annál tovább tartson. Az inhaláció után az ember visszatér majdnem eredeti állapotába, csak feje nehéz, és szelleme kissé bódult. Ha azonban a belehelés soká tart, esetleg deliriumot is okozhat. Emlékszem, hogy láttam hiszteriás nőket, kiknek a krízis megszüntetésére éthert adtak; ezek a belehelés után valóságos örvénybe estek; de ezen örvény vigadó, nevető volt, és aligha okozott kellemetlen érzést, mert a betegek, ha újra nyugodt állapotban voltak, mindig iparkodtak valami kevés éthert félredugni, hogy önmaguk is előidézhesék azon állapotot, mely a jókedvűségben nyilvánuló könnyebb részegséghez hasonló.

A morfinomán magát teljes titokban engedheti át búneinek; könnyen és észrevétlenül úzheti azt. De nem így az étherizálást! Az éther átható szagot terjeszt; csak néhány cseppet öntsünk ki és illata órákon át betölti az egész szobát; kicsiny, szűk, egymás mellé és fölé szorított párisi lakásainkban egy éther inhalációt mindenfelé meg kellene érezni, és ha nem is tart soká, az illata mégis eljutna a lépcsőházba meg a szomszédlakásokba is. És ez jó, mert sokakat éppen ez tart vissza. A legvásottabbak

pedig elhagyják lakásukat, kocsiba ülve kihajtatnak a városon kívül, csakhogy kedvencz inhalációjukat élvezhessék. Londonban, hol az étherománia sokkal gyakoribb mint nálunk, a nyilvános kertek őrei gyakran találának az épületek közt üres üvegcséket, melyek felirata változatlanul ez: éther. Olyan mániásoktól erednek ezek, kik tartózkodva kedvencz szenvedélyüknek otthonukban való úzásától, ide jönnek, hogy itt a szabad levegőn háborítatlanul és észrevétlenül engedhessék át magukat neki.

Kezdetben az ember csak beleheli az éthert, majd néhány cseppet iszik, míg végül már jókora mennyiségeket fogyaszt s e tüzes ital szükségletté válik.

Ennyire ugyan kevesen jutnak, mégis számba kell venni ezeket is, kiket testi szervezetük bizonyos beteges hajlama vissz erre. A dipszománok osztályába tartoznak ők, azon emberekhez, kiket a legerősebb szeszes italok sem elégítenek többé ki és kik végre kölni vizet, Botot-féle vizet, éthert, sőt chloroformot is isznak, a mi már igazi marószér.

Néhány megfigyelési adat meg fogja értetni ezen végzetes szenvedélyekkel járó veszedelmet, úgy kezdetben, mint később, a most leírandó további folyamat alatt.

Dr. X., egy igen ismeretes és nevezetes tudós, egy maig is közkézen forgó könyvnek a szerzője, kórházi orvos volt kinevezendő. Tudják, hogy a magasabb orvosi állások nyilvános pályázat útján töltenek be. Orvosunk pályázott; a vizsgálatot kitünően tette le; ebben megegyezett az ítélő bizottság a hallgatósággal, és a bizottság elnöke szóbeszéd közben meg is értette vele, hogy kinevezése bizonyos Szerencsétlenségére azonban a többi folyamodó sem volt kevésbbé érdemes, korban pedig előtte voltak és a dolgok, a hogy az már gyakran megcsik, oly fordulatot vettek, hogy a szavazásnál orvosunk megbukott.

Ennek hallatára, minthá a villám sújtotta volna! Kétségbeesése oly nagy volt, hogy hire eljutott egészen a mi-

niszterig, ki a szerencsétlen fiatal embert magához hivatá és erejéből telhetőleg vigasztalni akarván, határozottan megígéré neki, hogy a legközelebbi kinevezésnél bizonyosan meglesz. De új pályázat csak három év múlva következett. Ezalatt orvosunk, aközben, hogy kórházi szolgálatát pontosan végezte, az ivásnak adta magát; barátai, tanítványai aggódva észlelték, hogyan váltakozik nála a sötét kétségbeesés a túlzott, természetellenes vígsággal, és csakhamar meggyőződtek róla, hogy be szokott zárkózni, hogy háborítatlanul leihassa magát. A szeszek után éther következett; előbb szívta, majd itta, míg végre azon pontra jutott, hogy nem egyszer kénytelen volt kórházi látogatásai közben hirtelen elhagyni a betegek termét és azon terembe sietni, melyben az orvosok utczai felöltőiket szokták hagyni, és itt gyorsan éthert behelenni, minek végzetével volt csak képes látogatását folytatni.

Három évig tartott ezen élete, míg a pályázat elérkezett; orvosunk újra pályázott, és csak nemrég két versenytársa beszélé nekem, hogy próbaelőadásait mind az éther izgatása alatt tartotta; ki-nevezték, de diadalának soká nem örvendhetett; folytatta iszonyú szenvedélyét, és rövid időre mint örült halt meg.

Magam pedig ismertem egy fiatal gyógyszerészt, ki megszokta volt az éther-behelést; eleintén, hogy fejjörcsét csilapítsa, később, hogy azon édes mámort élvezhesse, melyet előbb leírtam volt. E célból lefekvéskor étherrel megnedvesített kendővel takarta be arcát, és szívta az éthergőzt, míg a folyadék el nem párolgott. Nagyon sok éthert vett-e, vagy már amúgy is baja volt, egyszer reggel betakarva ágyában, arca kendővel betakarva, ágya mellett egy üres üvegcsse.

Egy előkelő párisi hölgy szintén az éther-behelésre adta magát; egy napon halva találták a pamlogon, zsebkendőjét és étheres üvegcséjét kezében tartva.

Az éther-beheléssel való visszaélés a morfinománok állapotának megfelelő

örjögést, és az erkölcsi érzés teljes elromlását eredményezheti. Erre egy meggyőző példát említek.

Páris összes rendőrei előtt ismeretes az étheres ember neve alatt egy jó családból származó fiatal ember. Tanulmányait oly középszerű sikerrel végezte volt, hogy azokból oklevelet aligha nyerhetett volna. Húsz éves volt, midőn kitört a háború; katonának beállva, a táborig kórházhoz került; és itt ismerkedett meg az éthernek illatával, mely később végzetessé vált rá.

A háború után klerikusnak állt be, de meg nem maradt; Párisba jött és jogi tanulmányokat kezdett.

Ekkor észre lehetett venni, hogy már régebben áldoz az étherbehelés szokásának. Óriási összegeket költött rá. Különczkódései, melyek neveléséből származva sajátos jelleműek voltak, társai között bizonyos hírességre juttatták. Néhány nap alatt 30,000 frank ára vallás-szertartási tárgyakat vásárolt össze.

Ezen buzgóságot családja nagyon költségesnek találván, gondnokság alá helyezték. Most már emberünk, őrizet alatt és pénz nélkül, eredeti módot talált, hogy szörnyű szenvedélyét üzhesse. Esténként bérkocsiba ülve, valami gyógyszerertárhoz hajtattott; itt le szállt, és a kocsistól valami ürügy alatt öt frankot kölcsön kérve, azon egy üvegcsse éthert vett a gyógyszerertárban; majd ismét a kocsiba ült, és valami sétat helyre vitette magát, időközben azonban szívta az éthert teljes mámorba esésig. Ekkor azután leszállt, fizetni vonakodott, és a kocsis követeléseire sétatálczájával adta a feleletet. Természetesen jött a rendőrség és magával vitte a peres feleket a rendőrállomásra. A szerencsétlen anyának kellett azután fiát kiszabadítani, ki — midőn anyja a lelkére beszélt, — őt gyalázó beszédekkel halmozta el. És a mint sikerült övéinek őrszeme elől megszöknie, megint kocsiba ült, más városrészbe hajtattott, és az imént leírt jelenetet ismételve, az éjt a rendőrállomáson töltötte, úgy hogy

rövid idő alatt Páris egész rendőrvilága előtt ismert egyénné vált.

Ennek véget kellett vetni! Az orvosok tanácsára családja elhatározá őt két évre egy hajóra adni, mely a Hörn fokon túl ment. Az elutazás pillanatában, a válás közepette — egy zongorát követt.

A kapitány, a mint a hajó kikötőbe ért, foglyát gondosan elzárata, és szabadon nem bocsátá, míg csak a hajó megint a nyílt tengerre nem ért. Daczára mindezen elővigyázatnak mégis sikerült neki, Valparaiso-nál megszökni és egy Franciaországba menő hajóra jutni. Visszatért Párisba, és másnap újra kezdé ether-inhalációit. Szerencsétlen anyja körlevelet intézett az összes gyógyszerészekhez, melyben kérte őket, hogy fiának tagadják meg a szörnyű méreg kiszolgáltatását. Hiába minden! Ő ezután a droguistákhoz ment. Két hét alatt ötször tartóztatták le és kétszer büntették meg.

Azóta élete nem egyéb, mint vándorlás az örültek házáin át; mindegyikben volt már; mindegyikből megszökött; végre Charentonban kellett elhelyezni, a hol a dühöngők osztályán van. Valóságos genie a szökésben, mert innét is ismételve megszökött. A párisi törvényszék beszámíthatatlanságát hirdette ki.

Egy úri nő, ki vidéki kastélyában élt, szintén hozzá szokott volt az ether-beleheléshez. De boldogságának élvezete közben még a kendőnek az arcához tartásával sem akarván vesződni, azon kényelmes módhoz fordult, hogy az éthert ruhájának derekára önté.

Egyszer aztán, az éthergőz a kandalló tűzétől meggyúlva, pillanat alatt lángban állott a szegény asszony, és meg is égett.

Nem akarok még több példát felhozni. Az eddigiekből is láthatják, mi várhatja az etherivót: butaság, erkölcsi elaljasodás, örülés vagy pedig halál, akár az idegközpontra tett hatás által hirtelen előidézett, akár kínos

lassú pusztulás, sőt még a megégés iszonyú halála is.

Sokan azt fogják ellenvetni, hogy az ilyen esetek ritkák. Megengedem; de azért eléggé, sőt nagyon is számosak azon esetek is, melyek nem végződnek ennyire gyászosan és melyek családi titkok maradván, a nagy közönségnek tudtára nem esnek. Hány szellemileg elsüllyedt férfi, hány ideges, kicsapongó, önmagának és környezetének kiállhatatlan nő köszönheti szerencsétlen állapotát saját hibájának, a morfiommal vagy az etherrel való visszaélésnek!

Hogyan lehet ezeken segíteni? Meg lehet a morfinománokat és az étherománokat gyógyítani? Óh igen! de csak egy feltétel alatt, t. i. ha ők maguk akarják, és megtartják azt az egyet, mi által a méreg elől menekülhetnek: ha föl hagynak vele.

Ez nagyon egyszerűnek látszik ugyan, de megtétele annál nehezebb. Gondoljanak csak arra, mit szenved egy szenvedélyes szivarozó, vagy egy iszákos, ha szenvedélyével szakítani valóban akar! Hányszor visszaesik! De azért minden reményről lemondani távolról sem kell; jó tanácscsal kell a méregmániásra hatni; meg kell neki mutatni, hová jut, túlozni azonban nem kell, mert ekkor hitelt nem ad a baráti szónak.

Igaz ugyan, hogy a beteg a legtöbb esetben türelmesen hallgat, de a mint magára van, annál inkább siet előszedni a fecskendő és üvegcsét, hogy a nyugtalanító beszédeket szokott mámorába fojtsa; mégis első szernek csak a beteg lelkére beszélést lehet ajánlani.

Biztosabb hatású és azért jobb szer, főképp ha a betegség már előhaladottabb stádiumba lépett, a beteget családja köréből hirtelen kivenni, és oly intézetben elhelyezni, hol őrszemek kísérik minden mozdulatát, és hol a méregtől meggyógyítják, vagy hirtelen megvonással vagy pedig fokozatos leszoktatással, a szerint, a mint az orvosok jobbnak találják.

A mindenben praktikus amerikaiak már kórházakat is alapítottak a morfino-

mánok számára. Németországban szintén van kettő; egy Marienbergben, Levinstein igazgatása alatt, a másik Schönebergben, mely felett a felügyeletet dr. Burkart gyakorolja.

Sajnos, hogy a tébolyultakra vonatkozó francia törvények ezt nem engedik; itt a toxikománokat csak akkor lehet az intézetekbe adni, ha már teljesen örültek vagy buták, és következkép már gyógyíthatatlanok.

És így fegyverkezve nem lévén a már uralomra jutott morfinómánia ellen, legjobb azt megelőzni.

E célra első szabály: megakadályozni a beteget abban, hogy könnyen hozzájuthasson a mérleghez; tehát szabályozni kell a mérleg árulását, úgy hogy lehetetlen legyen nagyobb mennyiséget, főképp egy rendelvény után ismételve kapni. Németországban Bismarck herczeg előterjesztésére már kibocsátottak ily értelmű rendeletet.

Második az, hogy az orvos csak a legnagyobb kényszerűségnek engedve nyúljon a morfiumhoz; rendes használatát pedig épenséggel ne engedje, kivéve az oly szomorú eseteket, melyekben a beteg élete igazán menthetetlen és az orvosnak nem marad más teendője és kötelessége, mint a beteg életének rövid pár napját fájdalmainak enyhítésével tenni elviselhetővé.

A betegek maguk pedig adjanak számot önmaguknak az állapotról, mely felé haladnak. Az orvosi könyvek olvasása ugyan rendesen veszedelmessé vá-

lik a laikusra, de a morfiummal való visszaélésről írt könyvek olvasása nagyon is megengedhető. Kit azok meg nem hatnak, az már úgy is gyógyíthatatlan.

Uraim! általánosan ismert tény, hogy a mikor valami büntett követett el, a bűnös a gyászos tett színhelyét kerülgetve, a kíváncsi tömeg közé vegyül, mely a részletek után tudakozódik.

A betegek is így tesznek némiképp, és én legkevésbé sem csodálkoznám, ha hallanám, hogy előadásaim rendes hallgatói között is vannak olyanok, kiket aggodó és érdekelt kíváncsiság vezérelt. Ezekhez szólok most: Biztosítom Önöket, hogy szeppet se túloztam. És most ítéljenek önmaguk!

Azonban ne feledjék, uraim, hogy a betegek családjának, sőt minden embernek kötelessége megakadályozni az imént festett iszonyú kór megjelenését azáltal, hogy feltartóztatjuk azokat, kik már a lejtőre léptek, megfosztjuk őket annak lehetőségétől, hogy önmagukat elveszítsék, azáltal, hogy vigyázzunk rájuk és könyörtelenül elveszszük tőlük az örültségre vezető szereket.

Ezt Önök is meg fogják tenni, ha sikerült önöket is meggyőzőm úgy, a hogy magam meg vagyok győződve arról, hogy bármennyire fiatal legyen is a tárgyalt két divatos mérleg, mégis több áldozatot szedett már eddig is, mint a mérlegkeverők összes mérgei egy egész század alatt.

(A »Revue Scientifique« után.)

Közli: FARKASDI SÖRÖS LUIZA.

XXX. A LEVEGŐ OXIGÉNTARTALMÁRÓL.

A levegő alkotó részeinek pontos ismerete mind egészségügyi, mind kémiai, de még geológiai szempontból is, igen fontos. Ma már nem elégszünk meg azzal az adattal, hogy a légköri levegő 23·17 súlyrész oxigént, (20·77 trf. rész), 77·83 súlyrész (78·35 trf. rész) nitrogént, 100 térfogatban 0·04 rész széndioxidot és 0·84 rész vízgőzt stb. tartalmaz,

hanem kutatjuk, vajjon ezen alkotó részek minden körülmény között a legpontosabban ezen mennyiségek szerint vannak-e a levegőben, avagy mennyiségök bizonyos körülmények befolyása alatt változik-e. Az utóbbi esetben nem érjük be a pusztá ténynyel, hanem a szülő okok után is kutatunk.

Újabb időben, a mióta feltűnt az

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedély — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.